■ כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות ■

בסודשיח

■ בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת מצורע / הנשיאים ■ ב' ניסן ה'תשע"ד ■ 02.04.2014 ■ גליון מס' 269 ■

תפוצה לכל קהילות ישראל

ברכת האילנות

■ "ראוי להזדרז לברך ברכה חביבה זו, שקראו על המברך מקרא, שנאמר: 'ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו השם' ■ הכדאי להקדים ולברך כבר בחודש אדר? ■ הלכות ברכת האילנות בקצרה מאת הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א ■

■ השנה, (אולי בגלל שאנו נמצאים בשנה מעוברת, או בגלל מיעוט הגשמים, אינני יודע) הפריחה המלבלבת של פרחי אילנות הפרי, החלה כבר בחודש אדר, אולי גם קודם. נצא החוצה אל הטבע ונפגוש את הלבלוב. לכן מצוה הבאה לידך- אל תחמיצנה וראוי לברך את הברכה כבר בתחילת חודש ניסן. ומכיוון שישנם פוסקים הסוברים שלא ניתן לברך את הברכה בחודש אייר (או שבאייר מברכים אותה בלי "שם ומלכות"), לכן בודאי עלינו להזדרז ולברכה בתחילת החודש, לבל נשכח לברך ולא נברך את הברכה בזמנה, בחודש ניסן. (אני באופן אישי ברכתי את הברכה כבר לאחר פורים. עצי הפרי של משפחת סלמון ברחוב התאנה מלבלבים ופורחים כעת בשיא הפריחה וחששתי שכיון שהליבלוב כה הוקדם, אולי הלבלוב לא יישאר עד ראש חודש ניסן והפרחים ינשרו. והרי השולחן ערוך כתב שמברכים על האילנות בחודש ניסן, וכתב על כך המשנה ברורה (רכו, א) בשם האחרונים: "אורחא דמילתא נקט, שאז דרך ארצות החמים ללבלב האילנות, והוא הדין בחודש אחר, כל שרואה הלבלוב פעם ראשון מברך". ואם כן, מדוע לא לברך כבר בחודש אדר?! וכך ראיתי שמביאים בשם מורי מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א, שכאשר האילנות מלבלבים בחודש אדר, אפשר לברך כבר אז. ואולם כעת ראיתי שרבנו החיד"א כותב בספרו ברכי יוסף שעל פי חכמת הסוד, אין לברך אלא בחודש ניסן, וכ"כ בעבודת הקודש מורה באצבע (סימן ז') שהמדקדקים מקפידים לברך דוקא בחודש ניסן).

■ הרואה בימי חודש ניסן אילני מאכל מלבלבים, מברך: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להנות בהם בני אדם".

■ ברכה זו אנו מברכים רק פעם בשנה ואנו כוללים בה את כל האילנות שבעולם, שנראה במהלך כל השנה.

■ מעיקר הדין ניתן לברך את הברכה בשבת וביום- טוב, ויש שנהגו, כמו הגאון האדר"ת זצ"ל, לברך עליה דווקא בשבת, כדי שהברכה תצטרף למאגר "מאה הברכות" היומי שלנו. וישנם האוסרים לברך את הברכה בשבת.

■ כשאנו רואים את הלבלוב היטב גם בלילה, נוכל לברך את הברכה בלילה.

■ מעיקר ההלכה, ניתן לברך על ראיית אילן אחד, אך לכתחילה כדאי לברך על 2 אילנות העומדים יחדיו, או על שדה ופרדס שמחוץ לעיר.

■ עלינו לברך על אילנות מאכל ולא על אילן סרק (ואם בירך בטעות על אילן- סרק, יש הסוברים שיצא ידי הברכה, ולכן כדאי שישמע שוב את הברכה מחברו ויענה "אמן" על ברכתו).

■ מהו הלבלוב עליו מברכים? שבאילן יהיו פרחים, העשויים להצמיח ולהיהפך לפירות בהמשך גידולם. מעיקר הדין מברכים גם כשיש באילן רק פרח אחד ויחיד, אך לכתחילה נהדר ונברך על אילנות הנאים במראיתם ומלאים בלבלוב, ובראשם פרח כעין שושנה, אדומה או לבנה.

■ מותר לברך את הברכה על אילנות השייכים לאדם אחר, גם מבלי לבקש את רשותו, ובלבד שיעמוד מחוץ לחצר חבירו, שלא ייגע באילנות ובוודאי שלא יקטוף אותם.

■ אנשים, וגם נשים, צריכים לברך את הברכה, וגם את הילדים נחנך למצווה זו, ככל מצוות זו, ככל מצוות "חינוך".

■ עוד בעיתון ■

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

בטמאם את משכני אשר בתוכם
מכמה פסוקים לומדים חז"ל שהקב"ה: שוכן אתנו בתוך טומאתנו כמו הפסוק "השוכן אתם...
המשך בעמ' 2

הנגעים לפי הרב שמשון רפאל הירש
הלכות נגעים, יותר מכל שאר חלקי התורה, שמשו מקור לדעות המשובשות על "אופיים הסניטרי...
המשך בעמ' 3

שו"ת חורף
האם אין בעיה הלכתית בתפילה מתוך 'אפליקציה'? האם אכן הדבר יכול להוות תחליף לסידור התפילה?...
המשך בעמ' 4

סיפור לשבת
פסח שנת תש"ה בגבול הונגריה אוסטריה
חנוכה ופורים חלפו עברו, וימי הפסח ממשמשים ובאים...
פסח שנת תש"ה במאוטהאוזן
בחורף שנת תש"ה הגענו למחנה הריכוז מאוטהאוזן אשר באוסטריה...
פסח שנת תש"ב בפלוגות שירות העבודה בהונגריה
בשנת 1942 למס' נסענו מעיר "באיא" לכיוון הרי הקרפטים כמה ימים לפני חג הפסח...
המשך בעמ' 3

שביבים
■ מדוע לא נזכר בשולחן ערוך האיסור לדבר לשון הרע
■ תענית בכורות
המשך בעמ' 7

- גם אדם שלבלוב האילן והעלים גורמים לו לאלרגיה, מברך. מכיוון שבסופו של דבר, למרות שכעת הפריחה מפריעה לו, ייהנה הוא מפירות- האילן.
- כאשר ראה את האילנות המלבלבים ולא בירך, וראה אותם שוב ורוצה כעת לברך עליהם, אזי אם הפרחים עדיין קיימים- מברך עליהם כעת. ומכיוון שיש בעניין מספר נידונים, לכן טוב ביותר אם יברך על האילנות בפעם הראשונה שרואה אותם בחודש ניסן.
- תפילת שחרית קודמת לברכת האילנות, וגם תפילת מנחה, מוסף ויתר התפילות הקבועות, כיוון ש"תדיר ושאינו תדיר- תדיר קודם" והתפילות תדירות בה יותר מברכה זו. וגם אדם שיש לו סדר לימוד קבוע לאחר התפילה- לא יבטלנו, ובוודאי ששיעור של רבים אינו נדחה מפני ברכת האילנות.
- "ברוב עם הדרת מלך" וראוי לברך את הברכה במקהלות עם. ואמנם לדעת רוב הפוסקים מעלת "זריזים מקדימים למצוות" עדיפה ולכן אם הציבור משתהה או מתכוון לברך את הברכה מאוחר יותר או ביום אחר, ראוי להזדרז ולברך את הברכה בהזדמנות הראשונה שלנו.
- כש-3 אנשים עומדים יחדיו ומברכים את הברכה, נחשב הדבר ל"ברוב עם", וישנם שכתבו שראוי להשתדל ולברך את הברכה במנין- עשרה, כדי לומר לאחריה פסוקים ומזמורים ו"קדיש דרבנן", ויתקנו בזה את הנשמות המגולגלות בעצים באותה העת.
- יברך את הברכה בשמחה, בכוונה ובקול רם, ויכוון לשבח ולפאר ליוצר האילנות ברוך הוא.

להזדרז ולברך!!!

ב"סדר ברכות", שהובא באליה רבה, כתב: "ולעולם ירגיל אדם עצמו להזדרז במצוות, וכמו שדרשו חז"ל על הפסוק "ושמרתם על המצות"- "אל תקרי מצות אלא מצווה הבא לידך- אל תחמיצנה". הוא כותב שם כי בפרט בברכת האילנות כדאי להזדרז ולברכה במהירות, מ-3 סיבות:

א) בתחילת חודש ניסן הפרחים עדיין מצויים על האילנות, "ולא לאחר עד חול המועד של הפסח כאשר נהגו מרבית העם, שעל הרוב כבר נפלו הפרחים, ושמא לא ימצא כי אם הציצים, וכל שכן שלא לאחר יותר, אולי כבר גדלו הפירות ונכנס בספק ברכות האם יברך על הפרחים".

ב) סיבה נוספת, שכתבה מוהר"ח הכהן ז"ל, היא, שהרי אף אדם לא יודע את עיתו ואילו מניעות ועיכובים יהיו מנת חלקו בהמשך החודש.

ג) וסיבה שלישית, המובאת בספר "ברכת האילנות" שהודפס בכלכותא שבהודו, היא שעלינו למהר ולברך את הברכה מיד בתחילת החודש, כדי... לתקן במהירות את נשמותיהם של קרובינו, שאולי מגולגלים דווקא בעץ זה, עליו אנו מברכים את הברכה. ואלו דבריו: "ישתדל וימהר יחישה, לקיים מצווה זו בימי ניסן ביתר שאת, ולברך ברכה זו בכוונה עצומה, לתקן את הנשמות המגולגלות בעצי השדה, שיזכו לעלות בהר ה' ולמצוא מנוחה, ויעלה בדעתו שאפשר שיש בעץ נשמות של מקורביו, המייחלים לחסדיו שיתקנם בברכתו ובתפילתו ויתעורר לתשובה כדי שלא יגרמו עוונותיו להתגלגל בדומם, צומח, חי ומדבר".

ושימו לב לדבר מרתק, המובא שם: שאם חס וחלילה ייגזר עלינו להתגלגל בעצים, אזי כשם שאנחנו משתדלים לתקן את נשמות האחרים, המגולגלים בעצים אלו, כך מן השמים יתנו לנו מידה כנגד מידה וימציאו לעץ "שלנו", בו תתגלגל (חלילה וחס!!) נשמתנו, יהודים שיברכו על העץ את ברכת האילנות ויתקנו את נשמותינו שלנו המגולגלות בעץ (חס וחלילה...). והוא מסיים וכותב: "ולכן לא יתעצל במצווה זו, הקלה בעיני ההמון, כי לא ידעו מה רב טובה ומה רום גודלה!".

בטמאם את משכני אשר בתוכם

/ הרב יעקב הלוי פילבר

מכמה פסוקים לומדים חז"ל שהקב"ה: שוכן אתנו בתוך טומאתנו כמו הפסוק "השוכן אתם בתוך טומאתם" או הפסוק שבפרשתנו (ויקרא טו לא) "בטמאם את משכני אשר בתוכם" יש בכך לא רק ביטוי לקשר הנצחי של הקב"ה לישראל ככתוב "כי לא יטוש ה' עמו", אלא יש באמירה הזו גם שכאשר אנחנו לא בסדר גם אז אין הקב"ה "ברוגז" אתנו, אלא ממשיך לחבב אותנו גם אם אין אנו ראויים לכך.

אחת המצוות שהתורה מצווה אותנו היא "והלכת בדרכיו" שהרמב"ם מפרשה: "להדמות בדרכיו הטובים והישרים (של הקב"ה)". ובהלכות דעות (פ"א ה"ו) הוסיף: "וכך למדו בפירוש מצווה זו. מה הוא נקרא חנון אף אתה הייה חנון, מה הוא נקרא רחום אף אתה הייה רחום, מה הוא נקרא קדוש אף אתה הייה קדוש". את המצווה הזו למדו בפסיקתא (דברים, ראה) מהפסוק: "אחרי ה' אלקיכם תלכו" - "זו דרכיו של הקב"ה, מה הוא רחום וחנון אף אתה הייה כן, מה הוא גומל חסדים אף אתה כן". על כן גם אם אנו חושבים שאם אחים שלנו נוהגים שלא כשורה מיד עלינו להתנתק מהם ואף לחרף אותם, עלינו ללמוד מהקב"ה השוכן אתנו גם כשאנו טמאים. יבוא הטוען ויטען: אמנם מדבריהם אנו לומדים שהאדם צריך להיות רחמן וגומל חסדים כמו הקב"ה, אך לא מבואר מדבריהם שגם הרשעים הם בכלל

מרוחמיו של מקום? לשאלה זו יש תשובה בדברי "אליהו רבה" (פר' כד): "והלכת בדרכיו - בדרכי שמים, מה דרכי שמים רחום ורחמן על הרשעים ומקבלן בתשובה, כך אתם תהיו רחמנים זה על זה". אלא שמדת הרחמים הזו היא לכאורה סותרת את דברי הגמרא (ב"ק נ' א): "כל האומר הקב"ה וותרן יוותרו חייו, שנאמר: הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט", ופרש"י: "ותרן - לעבור על פשעם. יותרו חייו - יופקרו חייו וגופו שמורה אל הבריות לחטוא". את הקושי הזה מיישבת שם הגמרא כשהיא שואלת: "מאי דכתיב 'ארך אפים' (בלשון רבים) ולא ארך אף (בלשון יחיד)?" ומשיבה הגמרא: "ארך אפים לצדיקים ולרשעים". כלומר החשבון לא נסגר, וסוף האדם ליתן דין וחשבון על מעשיו, לקבל שכר על מעשיו הטובים ולהיענש על מעשיו הרעים. אבל יחד עם זאת מאפשרים לאדם גם אם עשה רע, את האפשרות לשוב בתשובה, להכיר בחטאו, להתחרט עליו, ואם המעשה הרע שעשה היה "בין אדם לחבירו" כי אז לא מספיקה החרטה אלא עליו לפייס את חבירו, להשיב את הגזילה אשר גזל, או לתקן את העוול אשר עשה, אבל בכל מקרה גם אם אדם חטא יש לתת לו את ההזדמנות לתקן את אשר עיוות, ואת זה אנו לומדים מהכתוב בתורה: "השוכן אתם בתוך טומאתם" שאפילו כשהם טמאים שכינה עמהם.

את הסתירה הזאת בין מדת הדין למידת הרחמים בהנהגתו של הקב"ה אפשר ליישב בדרך נוספת, והיא להבחין בין הפרט לבין כלל ישראל, החטא הוא באדם הפרטי העלול לחטוא בבחירתו החופשית, והוא עלול בחטאו אפילו להכרית את נפשו ככתוב: "ונכרתה הנפש ההיא מעמיה". מה שאין כן לגבי "כלל ישראל" שעליו נאמר: "לא הביט עוון ביעקב ולא ראה עמל בישראל". ומצד קישורו של הפרט לכלל ישראל אמרו חז"ל: "ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא", כך שאת המהות הישראלית הבסיסית שהיא סגולה אלוקית אותה אין היהודי יכול להפסיד, ולכן גם אם נכשל באופן פרטי בבחירתו החופשית, שעל כך הוא עתיד ליתן את הדין, עדיין הוא ממשיך להיות יהודי. את החלוקה הזו בין החלק הרע שבאדם הפרטי לבין הסגולה האלוקית שבו מוצאים אנו בספר "תניא" (פרק לב) שכתב שגם מי שלא שבו מעוונותיהם "שמצוה לשנואתם, מצוה לאהבם גם כן, ושתיהן אמת, שנאה מצד הרע שבהם ואהבה מצד בחינת הטוב הגנוז שבהם, שהוא ניצוץ אלקות שבתוכם המחיה נפשם האלקית". וגם אחר השנאה על הצד הרע שבהם הוא כותב: "וגם לעורר רחמים בלבו עליה כי היא בבחינת גלות בתוך הרע מ"סיטרא אחרא" הגובר עליהם ברשעים, והרחמנות מבטלת השנאה ומעוררת האהבה כנודע". רשעים ועושי עוולה היו מעולם בעם ישראל, ונכון שאין להתעלם או להפחית מחומרת מעשיהם, אך יחד עם זאת עלינו לזכור שגם אחרי חטאם הם אחינו שעלינו לרחם עליהם, לא לרחק אותם אלא לקרבם ל"אורחא דמיהמנותא".

בימים ששטן השנאה מרקד ביננו נסיים בתפילתו של רבי אלימלך מליזענסק: "אדרבא תתן בלבנו שנראה כל אחד מעלת חברו ולא חסרונו... ואל יעלה בלבנו שום שנאה מאחד על חבירו חלילה".

הנגעים לפי הרב שמשון רפאל הירש

/ ד"ר צבי פנטון

הלכות נגעים, יותר מכל שאר חלקי התורה, שמשו מקור לדעות המשובשות על "אופיים הסניטרי של חוקי התורה". לכאורה, מדובר במחלות מדבקות ושהחולה בהן נשלח לבידוד ומוזהר לציית לכל ההוראות של "משרד הבריאות" במטרה אחת: לשמור על בריאות העם. על פי גישה זו, הכוהנים אינם אלא חכמי הרפואה לטיפול במחלה ספציפית זאת.

עיון בדיני הנגעים יגלה אם אמנם מדובר בהנחיות רפואיות סניטריות!

הצרעת העיקרית, השחין, אינה מטמאה כשלעצמה. אותה "שחין רעה,שחין מצרים" "אשר לא תוכל להרפא" (דברים כח, כז, לה) אינה מניחה מקום לטומאה כלל. שהרי נאמר, כי אין נגע טמא יכול לבוא אלא לאחר שנרפא השחין וחזר ונוצר עור בריא (יג, יח). אם כיסתה הצרעת את כל הגוף "מראשו ועד רגליו" (יב, יג) חזרה הטהרה. נמצאת זאת התורה היוצאת מפי "הרופאים הסניטריים": אם פורצת המחלה בכוח רב ומכסה את כל הגוף, הרי זה סימן שהמחלה נסתיימה. והנה, דווקא בשחין מצרים, הרי שיא האימה מתואר "מכף רגלך ועד קדקדך". עובדה פשוטה זו, הייתה צריכה לעורר תשומת לב ולערער על התפיסה המקובלת. בפרק י, פסוקים טו, טז, יז, נאמר פעמים אחדות ש"מחיה"-הירואת בשר בריא היא סימן טומאה: משנעלמה המחיה, והנגע בא במקומה חזרה הטהרה! בפסוק יב נאמר שאין צורך ב"בדיקה מיקרוסקופית" בקמטי הגוף, אלא בודקים "לכל מראה עיני הכהן",רק את המתגלה למבט עיניו. לקמן (יד, לו) נאמר בפירוש "וצוה הכהן ופנו את הבית בטרם יבא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא כל אשר בבית". והרי זו התנהגות מוזרה מטעם "משטרת התברואה"! "היא" מסלקת בגדים, מיטות וכלים החשודים כספוגים בחומר ההדבקה וזאת כדי לחוס על בעליהם! עוד למדנו מכאן בתורה שבעל פה על ההתחשבות הליברלית של אותם "הרופאים מטעם משטרת התברואה" הלבושים בבגדי כהונה. והנה, התחשבות מעין זו היא חסרת כל מובן במחלה "מסוכנת" ו"מתועבת" כצרעת. שהרי כל עצמה של הכרזת הטומאה והבידוד שהוטל בעקבותיה, לא באו אלא "למנוע סכנת הדבקה". אולם אימתי יש צורך בפיקוח המשטרה ובהטלת בידוד אם לא בזמן שרבים נועדים במקום אחד, והמצורעים המתהלכים בקרב ההמונים עלולים להדביק משפחות שלמות ואף את האומה כולה! והנה דווקא באותם זמנים, היו הכהנים נמנעים מלפקח על הצרעת. בשבעת ימי המשתה ואף בשלוש הרגלים, עת האומה כולה נועדה בעיר המקדש. וכן בשבתות ובמועדים לא היו רואים נגעים כל עיקר (ראה פי' פסוק יד: נגעי בתים אינם מטמאים דווקא בירושלים וראה פי' להלן יד, לד) ובנוסף קיים הכלל שכל ספק נגעים בתחילה טהור: כלל זה מקל בהלכות נגעים יותר מאשר בשאר איסורים. אולם, אילו היה מדובר כאן במחלות ובמניעתן, היה נוהג הכלל: "חמירא סכנתא מאיסורא" (חולין י , א') והיה צריך

להחמיר בהלכות נגעים. אלא שאפילו נודע בוודאות שיש כאן נגע עם סימני טומאה, אלא שאין ידוע, איזה משני הכתמים הוא הנגע הטמא, הרי אין מטמאים את הנגע! ועוד, (פסוק מו) אין מצורע משולח אלא מערים מוקפות חומה מימות יהושע בן נון: ואילו בשאר חלקי הארץ כל ערי החצרים ובכל הערים שהוקפו חומה לאחר מכן, היה המצורע מתהלך בקרב ההמונים. שום הסגר משטרתי לא הגן על העם מפני הדבקה ממחלת הצרעת. רק בגדים מנוגעים היו משולחים מכל מקומות המגורים! ויש לזכור עוד שהלכות נגעים היו נוהגות רק בתושבים יהודיים של הארץ. מי שאינו יהודי לא נטמא בנגעים: נגעו לא היה טעון ראייה, ושום בידוד לא הוטל עליו. גדולה מזו: אם היה בו נגע באותו נכרי, לא היו משגיחים בו גם לאחר שנתגייר (פי' פסוק ב'). וכן הדבר גם ביחס לביתו ולבגדו: דיני נגעים לא נהגו באלה כל עוד היו ברשות הנכרי (פי' פסוק מב).

שיקולים אלה וכיוצא באלה מביאים אותנו לכלל מסקנה ברורה: אי אפשר כלל לומר שפרק זה דן בריפוי מחלות ומניעתן: אין להעלות על הדעת שהכהנים ממלאים תפקיד במסגרת "שירותי התברואה": תדע שכן: שהרי בכל הפרק הזה אין הם נוקטים בשום אמצעים כדי לרפא את המחלות שלפניהם.

אכן, גילויי המחלה המתוארים בדבר אין להם עם מחלות העור המתוארות בכתבי רפואה תחת הסוג "צרעת" ז.א. Leprosy. הללו מתחילות בנפיחות דלקתית ההורסת את העור ומכהה את צבעה. ואילו הנגעים "שלנו" אינם אלא כתמים לבנים בעור. בתורת-כהנים כתוב, שאין הם בולטים למעלה מן העור. ר' (ד"ר) עובדיה ספורנו כבר עמד על ההבדל שבין נגעים אלה לבין המחלות האיומות המתוארות בשם "צרעת" בכתבי רפואה. משום כך מאז ומתמיד היינו משוכנעים שדיני הסגר ושילוח המוטלים על המצורע לא באו כלל כדי למנוע סכנת הדבקה. והנה עתה הגיע לידינו (ממשיך הר'

הירש) דו"ח של וועדה שנתמנתה על-ידי ממשלת בריטניה (Report on Leprosy by the Royal College of Physicians, London, England, reported in "Ausland" No. 14 . 1868) ומהפרסום בחוברת זו, הרב הירש מביא את הדברים הבאים:

"וועדה זו חקרה את הצרעת השכיחה ביותר במושבות הבריטיות ומתפשטת שם במידה מבהילה. והיא קבעה את העובדה שהצרעת גם באותם גילויים נוראים איננה מחלה מידבקת כלל". וכך נאמר שם: "השאלה העיקרית העומדת בפני הממשלה היא זאת: האם המחלה מידבקת או לא? אין ספק שהיהודים ראוה כמידבקת והסגר חמור הוטל על כל מי שנפגע ממנה. שכל שאר מחלות העור נתפסו בהשקפה היהודית כזהות עם הצרעת. לפי זה אנשים שחלו במחלות העור ומידבקות של אירופה החדשה כגון חצבת סקרלטינה ואבעבועות נכללו בחוקי ההסגר שהוטלו על המצורעים. אך זו עובדה הראויה לתשומת לב: נראה שהיהודים של ימינו פגיעים פחות למחלות מידבקות משכניהם האירופאיים: ושמא ניכרים בכך עקבות אותם מנהגים טכסיים שהשפעה כה גדולה נודעה להם על כוחם הגופני של היהודים העתיקים. אולם יהא הדבר כאשר יהא: כתבנו מכל חלקי תבל מעידים כמעט פה אחד: המחלה איננה מידבקת".

אחרי ניתוח המקורות בתנ"ך לפי דרכו, כותב הרב הירש: עונש זו נגזר מחטא חברתי, לשון הרע וגם גאווה. מעתה כל נגע צרעת הפוגע באדם מישראל יזכיר לו את המאורע שנתנסתה בו מרים... יש לראות כל נגע צרעת כעונש חברתי, וההסגר מחוץ למחנה,מחוץ להיקף הלאומי שמסביב למקדש התורה, תכליתו וטעמו אינם אלא "הכלם" להחדיר באדם את התודעה של פחיתות מעלתו. ההסגר מורה למנוגע שאצבע אלקים "נגעה" בו: הוא קיפח את הזכות לשהות בתחום החברתי של המקדש.

שו"ת חורף הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

לאור הפרסום בדבר הסמארטפון הכשר שפותח לאחרונה ומשווק כעת בציבור החרדי ואף זכה לחותמת כשרות מרבנים חשובים, אנו שבים ומפרסמים תשובה שהתפרסמה בגיליון זה לפני יותר משנה, וכעת נוגעת גם אל ציבור יראי ה' שעד עתה לא השתמשו בסמארטפונים.

שאלה: בשנים האחרונות אנו רואים יותר ויותר אנשים שמתפללים מתוך מכשיר הפלאפון שבידם, שהרי כידוע במכשירים החכמים ניתן להתקין כל מיני סוגי 'אפליקציות' ויש 'אפליקציה' שמכילה בתוכה את כל התפילות והברכות לפי הנוסחאות השונות, ממש כמו סידור דיגיטאלי. ולחלק מהאנשים ה'אפליקציה' הפכה לתחליף נוח וזמין לסידור התפילה מנייר הישן האהוב והמוכר.

האם אין בעיה הלכתית בתפילה מתוך 'אפליקציה'? האם אכן הדבר יכול להוות תחליף לסידור התפילה? אני מתאר לעצמי שבשנים הקרובות הדבר יהיה אפשרי גם במכשירי הפלאפון ה'כשרים' ואז השאלה תהיה נוגעת גם לציבור יראי ה' המקפידים שלא להחזיק ברשותם פלאפון חכם שנאסר על ידי גדולי ישראל.

תשובה: מבואר בדברי הרמ"א[א] בהלכות תפילה שיש לאדם לבחור מקום לתפילתו במקום כזה שלא ייגרם לו הסח הדעת מן התפילה על ידי עוברים דרכים וכדומה[ב].

לכן נראה שאין להתפלל מתוך 'אפליקציה' המותקנת בתוך מכשיר פלאפון חכם, שמצוי מאד שבאמצע השימוש ב'אפליקציה' קופצת לה[ג] הודעת SMS חדשה שהתקבלה זה עתה ו/או מייל חדש שהתקבל ו/או שיחה חדשה ו/או עדכון כזה או אחר מאפליקציה כזו או אחרת, ואם כן מה לן אם העוברי דרכים נמצאים סביבו או בוקעים ועולים מתוך כף ידו? הוא הדין והוא הסברא[ד].

ולכן גם כשאדם מתפלל מתוך סידור רגיל יש לו לכבות את המכשיר הנייד או להעבירו למצב 'שקט' (לא 'רוטט') וכל זה בכלל דברי הרמ"א שיש לו לאדם להסתלק מן הדרך שלא יפסיקוהו עוברי דרכים.

אמנם כל זה מדובר באופן שיש לו סידור תפילה מצוי בהישג יד, שאם לא כן, יתפלל מתוך ה'אפליקציה'[ה] באופן שעכ"פ אין חשש שיפריע גם לאחרים בתפילתם[ו].

אמנם נאמר לי שיש אפשרות להעביר את המכשיר הנייד החכם ל'מצב טיסה' (Airplane Mode) ובכך אפשר להשתמש בתוכנות המותקנות במכשיר הנייד ללא אפשרות לקבל שיחה, או הודעה כתובה וכדומה, ואז הוסר החשש דלעיל[ז] אלא אם כן מכיר את עצמו ויודע שיש חשש שתוך כדי תפילתו תוסח דעתו מהתוכנות והאפשרויות האחרות שנמצאות במכשיר.

א - סימן צ"ד סעיף ח' ומקורו מתשובת 'תרומת הדשן' סימן ו'.
ב - וכמבואר בגמ' ברכות ג' עמוד א' שרבי יוסי נכנס לחורבה להתפלל מפני שהיה יראא שמא יפסיקוהו עוברי דרכים, וה"ה בשעת קריאת שמע ופסוקי דזמרה כדמוכח במשנה ברורה סימן צ"ז ס"ק א'.
ג - עכ"פ בחלק מהמכשירים.
ד - וראיתי שיש שרוצים להביא ראיה לאיסור ממה שנפסק בשו"ע סימן צ"ו סעיף א' ובמ"ב שם שאין להחזיק בידיו חפצים בשעת התפילה וא"כ ה"ה למכשיר פלאפון, אמנם לענ"ד זה אינו שהרי בסעיף ב' שם נפסק שמותר להחזיק בידיו מחזור תפילות הואיל והוא לצורך התפילה וא"כ כשמשתמש במכשיר לשם סידור הרי הוא בכלל היתר זה (ולא שמענו שאסור להתפלל מתוך סידור יקר ערך) אבל עדיין ישנה בעיה מצד ההפרעות שנובעות מהמכשיר שיסיחו את דעתו ולכן הנידון הוא לא סימן צ"ו אלא סימן צ"ד בדברי הרמ"א, כך נראה לענ"ד.
ה - ויש להסתפק מה יהיה הדין באופן שתפילתו שגורה בפיו ואין לו סידור רגיל בהישג יד האם עדיף לו להתפלל מתוך ה'כתב' שבמכשיר אע"פ שיש חשש שיבואו 'עוברי דרכים' ויפסיקוהו מתפילתו שסו"ם תפילה מתוך הכתב יש בה לעורר את הכוונה, או שמכיוון שתפילתו שגורה בפיו יעדיף להתפלל בע"פ שלא מן הכתב, וצ"ע.
ו - עיין פסקי תשובות סימן קנ"א אות ו' מפוסקי זמננו שאסור לכנס לבית הכנסת בטלפון נייד המזמזם ומצלצל בקול וע"ע שו"ת 'להורות נתן' חלק י"א סימן ט'.
ז - וי"ע אם יש בדבר משום 'מראית עין' ('והייתם נקיים') שיבואו לחשוד בו שבאמצע התפילה מסתכל בהודעות וכו' ונראה שכיוון שיותר ויותר מצוי שאנשים מתפללים מתוך הסידור שבמכשיר אין לחשוש לכך עפ"י דברי הרא"ש הידועים לגבי כלאים (עיין יו"ד סימן רח"צ סעיף א') ועוד שמן הסתם ניכר שהוא מתפלל ולא מעיין בהודעות.

סיפור לשבת

פסח שנת תש"ה בגבול הונגריה אוסטריה

חנוכה ופורים חלפו עברו, וימי הפסח ממשמשים ובאים, והתחילה להדאיג אותנו הדאגה של "מה נאכל" בימי החג הקדוש הבעל"ט, שלא להכשל ח"ו באותה מנת הלחם הזעומה שקיבלנו פעם ליומיים, ואיך אפשר להגיע למשהו שאינו חמץ גמור עכ"פ, כי מהנמנע לעבוד ברעב ובחוסר כל, כל שמונת ימי החג.

והנה יום רודף יום, ואין כל סיכויים לפתור הבעי' הכאובה. עד שכמה ימים לפני בוא החג הק' נתנוצצה מחשבה במוחי, שהואיל ששמעתי שבקצהו השני של היער שאנו עובדים בו יש טחנת קמח כפרית קטנה, ועל ידה גר הבעל הטחנה האינו יהודי, אולי אוכל להגיע אליו ולהזמין אצלו כמה קילו קמח תירס (טענגרי מעהל) לפסח. ללא הרבה שהיות, אזרתי כגבור חלציי, ועברתי את היער, והגעתי אליו, וכמובן תחנונים ידבר רש, והצעתי לו שאשלם בכסף מלא רק יכין לי הקמח תירס, ואני אבוא אליו בתאריך המוגבל (ער"פ בבוקר) לקבלו ממנו. הנ"ל ניאות לדבר. ובער"פ בבוקר אחרי שקיימתי ויפן כה וכה וירא כי אין איש, בקרבתי, שמתי לדרך פעמי ללכת להביא הקמח. הגעתי בשלום וקבלתי 5 קילו קמח, ובשמחה רבה הנני חוזר עם הקמח, כמדומני מתחת למעילי, מלא שמחה על הצלחתי.

אבל דא עקא שעם הגיעתי למקום העבודה הבחין בי המלאך המחבל אחד מהממונים עלינו, והבין שעזבתי ללא רשות מקום עבודתנו ואחרי נזיפה קצרה שנזף בי, ואחרי שהסביר את גודל פשיעתי, פסק בעצמו כי בן מות אנכי היום הזה (ח"ו) ולמען ישמעו ויראו, פקד על כל אחינו בני ישראל להקבץ על ידו בעיגול, והוא עמד בצד העיגול מזה ואותי העמיד בצדו השני של העיגול ממולו והתחיל תיכף בביצוע זממו בהורידו הרובה מעל שכמו כשאני הנדון למות (ח"ו), ממולו ולא הי' מה שיעכבהו ומי יאמר לו מה תעשה, ולמי הוא חייב ליתן דין וחשבון אם יבצע זממו ח"ו, והלא על חטא יותר קטן שפכו דמו של יהודי מקלויזנבורג נגד עינינו באם הדרך (כפי שסיפרתי בהקדמת ספרי אוצה"פ למס' ביצה), ובכלל האם שייך הי' אז משפט כללי יהודי, כשהרבבות הושמדו על חטאם היחידי שהם יהודים, והחטא הזה הלא גם בי היה, ואם הי' מוציא מחשבתו מהכח אל הפועל האם הי' מחוייב לתת דין וחשבון על כך למישהו, והלא אדרבא הי' יכול לצפות להעלאה בדרגא ולאות הצטיינות על זה.

אבל לב מלכים ושרים ביד ה' (ואז כל מי שלבש בגדי חייל הלא הרגיש עצמו כמלך, במלכו על היהודים) וברגע האחרון לגודל הפתעתי החזיר הרובה על שכמו, ואותי שיחרר לעבודתי.

והואיל שזה קרה בערב פסח ודאי יומא הוא דקא גרם לנס הגדול הזה, לכן כאות הכרת תודה להשי"ת חידשתי חידושי תורה על הגדת פסח ויהי' לרצון אמרי פי וגו'. בלילה ההוא נדדה שנת השומרים הממונים עלינו, כי לפי השמועה הרוסים נמצאו כבר בעיר הסמוך סאמבאטהעלי, ואותו "ליל שמורים" אחרי שפקדו עלינו ללכת לישון (על הרצפה כמובן) התחלתי לומר בעל פה בחושך כמה שזכרתי מההגדה של פסח, מובנת התרגשותי כשהגעתי לשאלת מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שהייתי רגיל לשבת כמו מלך על ראש שולחני עם בני ביתי, ועכשיו אני פה במצב כזה, ומי יודע איה איפה הם נמצאים... ולא תיארתי אז לעצמי שהם כבר כמעט שנה בגן עדן העליון...

(מצוטט ממאגר מידע "קורות השואה במבואות לספרות הרבנית" בהפקת המרכז לחקר השואה - מכללה ירושלים. / מתוך: קליין הרב אלעזר, ליל שמורים, הקדמה, עמ' ה-ז)

המשך בעמוד הבא...

פסח שנת תש"ה במאוטהאוזן

בחורף שנת תש"ה הגענו למחנה הריכוז מאוטהאוזן אשר באוסטריה, שהייתה תחת השעבוד הגרמני. בפרק "שיעורים באמונה ובתפילה" תיארתי את המחנה הנורא הזה. אחרי ששהינו שם שבועות מספר הגיעו ימי הפסח. למרות הניתוק המוחלט מכל מה שהיה מחוץ לחומות הגבוהות של אותו מחנה ידענו גם שם את לוח השנה. זה היה הפסח הראשון שהייתי בו לבדי, כי בפסח הקודם הייתי עדיין עם הוריי בגטו. בתחילה הייתי סבור שהיות שאכילת חמץ אסורה כבר בערב פסח אחרי הצהריים, אמנע מאכילתו לפחות בשעות הראשונות של האיסור ואשמור את מנת הלחם היומית שלי עד למחרת בבוקר. ידעתי שאני נמצא במצב של פיקוח נפש ואני חייב לאכול כל דבר שניתן לי, אפילו חמץ בפסח, ובכל זאת רציתי לחוש את הפסח לפחות בכניסתו של החג. יהודי אחד ששמע את רעיוני העיר לי שמבחינת ההלכה מוטב לאכול את הלחם מיד, כי הלוא עצם החזקתו אסורה והיא בבחינת "בל יראה ובל ימצא", ולעבור על איסור זה אין היתר של פיקוח נפש.

לאחר המפקד שנערך לפנות ערב, לפני כניסתנו לצריף ללינה, יכולנו להסתובב קצת ברחבה שלפני הצריפים. ניגשתי לאחד החברים ואמרתי לו: הערב הוא ליל הסדר, ואנחנו חייבים לציין זאת. אמנם אין לנו מצות ולא יין לארבע כוסות, וגם לא מרור לאכילה, אולם דבר אחד נוכל לעשות, לספר את ההגדה. לא היו לנו ספרי הגדה, אולם קטעים ממנה זכרנו בעל פה. וכך, בצעידה הלוך ושוב ברחבה שלפני הצריף, קיימנו את המצווה. התחלנו ב"הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים". באותה שעה בוודאי חשבנו: אבותינו במצרים אכלו לפחות לחמא עניא, לנו אפילו לחם כזה אין. גם השאלות של "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות" נאמרו בפינו בכוונה מיוחדת. האם ניתן היה לומר "הלילה הזה כולו מצה"? הרי לא היו לנו לא מצה ולא חמץ! ועל כולם, "הלילה הזה כולנו מסובין", האומנם? "עבדים היינו לפרעה במצרים", האם עבדים רק היינו? האם היום אנחנו בני חורין? נראה היה לנו שהשעבוד שלנו גרוע בהרבה מזה של אבותינו. ובכל זאת אמרנו "ויוציאנו ה' אלקינו משם". כפי שכבר הזכרתי, מאז שהקב"ה הוציא אותנו מבית עבדים והביא אותנו אליו - אנחנו בני חורין לנצח. הגרמנים יכלו לשעבד את גופנו וגם להשמיד אותנו, אולם את נפשותינו אין הם יכולים לשעבד ואת רוחנו לא יצליחו לשבור. גם היום אנחנו בני חורין. "בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו". חכמינו ז"ל ראו ברוח קודשם את אשר יקרה בכל דור ודור, גם מה שיקרה בדור שלנו, ואף על פי כן הוסיפו ואמרו "והקב"ה מצילנו מידם". אין לנו ספק, גם אותנו הקב"ה יציל ויוציא אותנו מהגיהינום הזה שעלי אדמות. כך המשכנו לספר, ככל שהזיכרון אִפשר לנו, עד שהגענו לסיום - "לשנה הבאה בירושלים". זאת לא הייתה רק תפילה מעומק הלב, כי הרי הרגשנו בכל מאודנו כמה ירושלים חסרה לנו, אלא זו הייתה גם התקווה הגדולה שלנו: "אבינו, אב הרחמן, רחם עלינו והוציאנו מהגלות הנוראה הזאת, והביאנו לירושלים עירך ולציון עיר קדשך". ליל סדר בהליכה על פתחו של גיהינום, ואולי גם בתוכו, ליל סדר במאוטהאוזן. תפילתי נענתה. בשנה שאחריה זכיתי לשבת עם אחי מתתיהו ז"ל בליל הסדר בירושלים.

(בתוך: הרב סיני אדלר, שבתך ומשענתך, בני ברק תשס"ח, עמ' 47-49)

פסח שנת תש"ב
בפלוגות שירות העבודה בהונגריה

בשנת 1942 למס' נסענו מעיר "באיא" לכיוון הרי הקרפטים כמה ימים לפני חג הפסח, חשבנו אז שנגיע עוד לפני חג הפסח לאיזה מקום קבוע או שנהיה עוד ברכבת ושם נערוך את הסדר באמצע הנסיעה - אוכל כשר מצות יין וכו' הצלחנו ב"ה לקבל מקהלת "באיא", אעפ"י שהיתה שם רק קהלה רפורמית בכל זאת עזרו לנו בזה כך שב"ה לא היה חסר מצות כשרות למהדרין ויין בבקבוקים חתומים כדת וכדין וכאמור עיקר דאגתנו היתה איפה נהיה בהתקדש ליל החג שנוכל לחוג את ליל השימורים כדבעי. והנה בדיוק בערב פסח לפנות ערב בערך כשעה לפני שקיעת החמה הגענו לישוב ששמה ההונגרי היה "טאראצקאז" וביידיש קראו לו טערעסיף סמוך להרי הקרפטים ואז עוד גרו שם כמה מניינים של יהודים חרדים, הוציאו אותנו מהרכבת והיות שהתכנית היתה להמשיך למחרת ברכבת קטנה שנסעה לבין ההרים על כן אמרו לנו שנשאר בחוץ תחת כיפת השמיים ונישן על חפצינו ובבוקר נמשיך הלאה, זוכרני איך שבכינו בדמעות שליש שבדיוק בליל קדוש כזה לא נוכל לערוך את הסדר כראוי וחשבנו על הבית שאז עדיין היו כולם בבית ולא חלמו על שואה, וההרגשה היתה מרה מאוד ל"ע. התפללנו לקב"ה שיתן בלב מפקדנו שיכניסו אותנו לכל הפחות לאיזה מבנה שנוכל לאכול כזית מצה ולשתות את הארבע כוסות כדת וכדין והנה ב"ה תפלתנו נתקבלה ויהודי המקום כשנודע להם שהגיעו לשם יהודים שבמחנה עבודה אצו

המשך בעמוד הבא...

רצו ושיחדו את המפקדים ואז הכניסו אותנו לבית הספר המקומי שהיה גדול יחסית ונתנו לנו רשות לערוך את הסדר. ואף על פי שנתנו גם רשות לצאת ולהתארח אצל יהודי המקום בתנאי שיחזרו עד שמונה בערב, אמרתי לבחורים שנשאר בפנים לערוך את הסדר ולא כדאי ללכת לאף מקום וב"ה עשרות בחורים שמעו לי ונשארו שם - התחלתי בתפילת ערבית בהתעוררות עצומה בבכיות ובדבקות ואח"כ ערכתי את הסדר לכמעט מאתיים איש חרדים שהתישבו ע"י השולחנות והיתר עמדו מסביב מהם רק כסקרנים עד לשעה מאוחרת בלילה לעיני המפקדים והקציניים שלא אמרו דבר כי שיחדנו אותם בכמה בקבוקים משקאות יינות וכו' ולשמחתנו לא היה קץ שעלה בידנו בעזהשי"ת לערוך את הסדר הקדוש כדת וכדין.

(מצוטט ממאגר מידע "קורות השואה במבואות לספרות הרבנית" בהפקת המרכז לחקר השואה - מכללה ירושלים. מתוך: קליין הרב דוד בן ציון, תהלות דוד, נספר תהלתך)

שביבים / שאול שיף

מדוע לא נזכר בשולחן ערוך האיסור לדבר לשון הרע

כותב הרה"ג רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א / מח"ס "גם אני אודך":

בפרשתנו כתוב, זאת תהיה תורת המצורע. (ויקרא י"ד, א'), ובגמרא ערכין (דף ט"ז ע"א) איתא, א"ר יוחנן על שבעה דברים נגעים באין, על לשון הרע, וכו'. ע"כ.

הנה בקובץ אור ישראל, מאנסי ניו יארק, סיון תשס"ג, גליון ל"ב, (עמוד קס"א), תמה הג"ר פנחס ווליגער שליט"א, למה אין דין של לשון הרע מוזכר בהמחבר השלחן ערוך, ע"כ שאלתו.

א) מצאתי בס"ד בעלון עלים לתרופה, (גליון שפ"א) שכתב הגאון רבי שמאי קהת הכהן גרוס שליט"א, וז"ל, וראיתי פעם בספרי תלמידי הבעש"ט הקדוש הטעם למה לא מבואר בדברי חז"ל ובשו"ע כל פרטי מידות שבין אדם לחבירו, כי בזמנם היו הדברים פשוטים וברורים לכל, ואיסור לשון הרע וכדו' היה כמו איסור אכילת חזיר, אבל לאחר מכן נתחזק יצרא דמדות רעות, לכן הוצרכו הספה"ק להאריך בגנותם, והוא כעין שכתב הרמב"ם (בפירוש המשניות, מנחות פ"ד מ"א) "לפי שהיו הדברים האלו מפורסמים בזמן חיבור המשנה והיו ענינים ידועים ונהוגים ביד כל העם פרט וכלל, ואין ענין מהן נפלא משום אדם, ועל כן לא ראה (התנא) לדבר בהן..." יעו"ש לענייננו, עכ"ל. אולם לפ"ז צ"ב למה הרמב"ם בהל' דעות (פרקים ו'-ז') האריך כן בהלכות לשון הרע ושאר מידות שבין אדם לחבירו, עי"ש. עוד כתב שם הגרש"ק שליט"א, וז"ל, ועיין בשו"ע יור"ד (סימן רכ"ח סעיף י') שפוסק שהנודר שלא להשאיל כליו לחבירו וכדו' פותחין לו, אילו ידעת שאתה עובר על לא תקום, או על לא תשנא אחיך בלבבך, לא היית נודר וכו'. ועיין בספר אומר השכחה להגר"י פיק זצ"ל עמ"ס יומא (כג.) שתמה אמאי השמיטו הטור והשו"ע הלאו דנקימה ונטירה, ואמנם כאמור נרמז ביורה דעה. עכ"ל הגרש"ק שליט"א.

ב) ושאלתי את מרן הגאון האדיר רבי חיים קניבסקי שליט"א, למה לא נזכר בשולחן ערוך האיסור לדבר לשון הרע? והשיב לי, למה לא נזכר דין נקימה ונטירה? עכ"ל. אולם לפי הנ"ל מיושב הכל.

ג) והגאון רבי אברהם חפוטא שליט"א, ראש מדרש רמב"ם, ומח"ס "מענה לשון", ושא"ס, כתב לי לתרץ וז"ל, הנה שו"ע אינו ספר המצוות ללמד לנו מה אסור, ומה מותר, ולבאר לנו המצוות, אלא מלמדינו מה הן ההלכות שמחוייב כל יהודי לקיים מדי יום ביומו, ולא לומר לנו מה הן העבירות, כי למפורסמות לא צריך ראיה, כמו שלא כתוב בהלכה שאסור לרצוח, ושאסור לשקר, וכדומה, כי אלו דברים מפורשים בתורה.

והחפץ חיים זצ"ל ראה שהעולם נכשל חמורות בעון החמור הזה, והחליט לחבר ספר שלם ללמד הנהגות והלכות בנדון זה לתקן המעוות, והרי זה ספר מוסר הלכתי כמו שערי תשובה לרבינו יונה ז"ל, וגם בזה אין בשו"ע כל עניני התשובה, ושצריך לעשות תשובה, אלא אגב בהלכות וידוי מביא עניני התשובה, משא"כ ספר הרמב"ם שמביא הכל כמו שהביא גם ההלכות שאינן נוהגות היום אלא בזמן בית המקדש. ועכ"ז רואים בחושן משפט (סימן י"א סעיף א') שנאמר, ואין שליח ב"ד חייב באמירת דברים משום לשון הרע, הרי ממילא חזינן דבודאי אסור לספר לשון הרע, ורק הביא בחו"מ שנדע ששליח בית דין מותר לו לומר לבית דין, ואין בזה משום לשון הרע, ועיין. עכ"ל הגר"א חפוטא שליט"א.

ד) והגאון רבי ברוך ראובן שלמה שלזינגר שליט"א, מח"ס "ברכת ראובן שלמה", כתב לי לתרץ, וז"ל, הנה באו"ח (סימן קנ"ו) כתב המגן אברהם הרבה הלכות שהשמיטן הטור והמחבר וביניהם גם הלכות איסורי לשון הרע, והמ"ב שם (סק"ד) כתב וז"ל, והנה יש כמה מצוות תדיריות עשין ולאוין שמוטלות על האדם לעשות ולהזהר בהן בכל עת, ואינן מובאות בשו"ע, וכמה מהן העתיקו המג"א מדברי הרמב"ם ושארי הראשונים עכ"ל המ"ב.

והנה בין ההלכות שהשמיטן הטור והמחבר הן הרבה דינים שבין אדם לחבירו, וביניהם הרבה דינים שבדיבור ושבלב, אמנם בשו"ע או"ח (סימן תר"ו) הביא קצת דינים של בין אדם לחבירו, ובחו"מ (סוף סימן ת"כ) מביא דינים שבין אדם לחבירו בדיבור כגון מוציא שם רע והמבייש את חבירו בדיבור והמלבין פני חבירו ברבים, וכן ביו"ד (סימן רמ"ג) מביא דינים של מבייש תלמיד חכם, אבל לא הביא במפורש כל דיני לשון הרע.

ואפשר לומר שהטור והמחבר קיצרו בדינים אלו, כיון שכבר כתבו באו"ח סימן מיוחד (רל"א) שכל כוונותיו יהיו לשם שמים אפילו דברים של רשות, וביניהם חשיב הטור והמחבר שיחה, וז"ל הטור, השיחה כיצד, אין צריך לומר לספר לשון הרע ונבלות פה, אלא אפילו לספר בדברי חכמים, צריך שתהיה כוונתו לעבודת הבורא כו', כללו של דבר חייב אדם לשום עיניו ולבו על דרכיו ולשקול את כל מעשיו במאזני שכלו כו', וגם המחבר כתב כעין לשון זה, וז"ל,

וכן בשיחה, אפילו לספר בדברי חכמה צריך שתהיה כוונתו לעבודת הבורא עכ"ל, הרי כתב אפילו לספר בדברי חכמה, וכל שכן דאסור לספר לשון הרע.

ואעפ"כ עדיין צריך ביאור למה השמיטו הטור והמחבר כל אלו הדינים שמביא המג"א ושו"ע הרב והמ"ב בסימן קנ"ו. עכ"ל הגר"ש שלזינגר שליט"א.

ה) והגאון האדיר רבי מאיר מאזוז שליט"א, ראש ישיבת כיסא רחמים, כתב לי לתרץ, וז"ל, כל ענייני ממונות ודעות ומדות ותכונות לא הובאו בש"ע, וסמכו על הרמב"ם בהלכות יסודי התורה, והלכות דעות, והלכות תשובה, כי אין מה להוסיף על דבריו, רק המג"א כמדומני שהביא מענין לשון הרע בסימן קנ"ו. ע"ש. עכ"ל.

תענית בכורות

"...ולעניין תענית בערב פסח, כתב בשו"ת יביע אומר (ח"ד סימן מב) שיש לחשוש למה שהביא השו"ע וכמה מגדולי פוסקי ספרד, שיש לבכורות נקבות להתענות, עם זאת די במה שיביאו לביתן ממיני מאכל ומשקה שחילקו במקום הסיום. ואף שלזכרים אין להקל בזה אם לא היו במקום הסיום, לנקבות בכורות יש להקל. וכעין זה כתב בספר ברכת הפסח (סימן ט) לעניין אם שמתענה עבור בנה הבכור (באשר האב הוא גם כן בכור, כמש"כ הרמ"א הנ"ל), שיכולה להשתתף בסעודת סיום מסכת, ואף שנשים אינן חייבות בלימוד תורה. ובספר חק לישראל (עמי לד) מביא שבק"ק פרשבורג היה נהוג שהבכורות באו לבית הכנסת להשתתף בסיום, והקילו בזה מכיוון שלכמה פוסקים אין האם חייבת בתענית עבור בנה ותענית האב הבכור עולה גם עבור בנו.

הרי לנו כי יש מקום להקל לנשים להשתתף בסעודת סיום ועל ידי כך להיפטר מחיוב התענית. ויש שהוסיפו, שאפילו אינן צריכות להשתתף בפועל בסיום, אלא די שיביאו להן משיירי הסעודה. ואף שהנשים אינן מצוות בתלמוד תורה, מכל מקום הרי מחוייבות ללמוד הדינים שלהן וחייבות לומר פרשת הקרבנות, ובשל כך מברכות הנשים ברכת התורה (עי' ביאור הלכה סימן מז ד"ה נשים) ואם כן שפיר גם לנשים יש יום טוב בשמחת הסיום.

(מנהגי ישראל)

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il